

Zürjén népköltészeti mutatványok.

(Második közlemény.)

Monda.

k a r n a n a n i v.

olisni-vilisni peris gozja. nalen veli etik niv. mamis silen
kulis. bafis vajis med getires. its-in kutis nivse kedzovtni. ettsid
sijes vala istis. kor sije loktis gortas, kerkae sijes ez ledz. püksis
niv g,dzes dore, kutis sivni:

«its-inej, its-inej! ledz-te mene!
voj-telen teled, lun-telen bigede,
ji-zeren zere.
keres vilin kejin omlale.
kerkaej vetttem, stenej ordestem.
ledz-te mene!»

its-inis sijes ez ledz. niv kutis telisli vezjisi:

«telisej, telisej, bost-te mene!
voj-telen teled, lun-telen bigede,
ji-zeren zere.
keres vilin kejin omlale.
kerkaej vetttem, stenej ordestem.
bost-te mene!»

telis si vilin zalittsis, ledzsis i bostis sijes. i eni sije nilis
telis vilin karnana sulale.

A víz hordó rúddal (álló) leány.

Volt egy öreg házaspár. Nekik volt egy leányuk. Annak az anyja meghalt. Atyja másik feleséget hozott (vett el). A mos-

tohaanya kezdte a leányt gyűlölni. Egyszer vízért küldte őt. Mikor haza jött, nem eresztette be a házba. A leány az ajtóhoz (ajtó elé, tkp. ajtó mellé) ült és énekelni kezdett:

«Mostohám, mostohám, ugyan eressz be!

Északi szél fúj, déli szél jár át,

jégeső esik.

A hegyen farkas üvölt.

Házamnak nincs födele, falamnak nincs oldala.

Ugyan eressz be!»

Mostohája nem eresztette be. A leány a holdnak kezdett könyörögni:

«Holdam, holdam, végy engem [magadhoz]!

Északi szél fúj, déli szél jár át,

jégeső esik.

A hegyen farkas üvölt.

Házamnak nincs födele, falamnak nincs oldala.

Ugyan végy magadhoz!»

A hold megkönyörült rajta, leszállt és magához vette. Az a leány most is a holdon áll vízholdó rúdjaival.

Jegyzetek: Ezt a mondát Michail Vaszilyevics Latkin közölte velem, a ki viszont egy Klykov nevű öreg vadásztól hallotta a mondát. A monda rövid tartalmát már a tanulmány-utamról szóló jelentésemben közöltem (KSz. XII: 258—9).

karnana niv 'дѣвушка съ коромысломъ' | *olisni-vilisni* 'éltek-voltak; жили-были' | *its-in* 'мачиха'. Ez a szót, úgy látszik, ritkán használják. A *machixa*-nak rendszeren *tetka* a neve. Vö. ЛУТК. *itsaj* 'mostohaapa', *itsin* 'mostohaanya; nagynéne (anya testvére)'; WIED. *its-ai* 'Stiefvater', *its-en (in)* 'Stiefmutter, Tante (Mutterschwester)'; SZAVV. V. *itsen*, S. *itsin*; CZEMBER *itsin*; WICHM. Chr. 59. I. *its*: *its-ai* 'Stiefvater' («kleiner Vater»). | *ke-dzovni* 'ненавидѣть, презирать, пренебрегать, не почитать, не любить; gyűlöl, megvet, nem szeret' | *ledz-te* 'пусти-ка, пусти-же'. Vö. az V. dal 18. sorához való jegyzetet. | *voj-telen teleda*, *lun-telen bigede* 'сѣвернымъ вѣтромъ продуваеть, обвѣваеть, южнымъ вѣтромъ обезвѣчиваеть, вывѣтриваеть, румянецъ блекнетъ' («elhalványít»)* | *stenei ordestem*

*) Vö. *voj-telis tele, aŭ ji-zeris zere?* 'сѣверный вѣтеръ качаеть, или градомъ сѣчетъ?' Порог, Зыряне 55. l.

‘стѣны не подбиты, не огорожены, домъ не огороженна стѣнами’ | *vezjisiñi* ‘проситься, отпроситься, предлагаться, насылаться, напрашиваться; kër, keredzkekik, elkeredzkekik, fölkínálkozik, föltolakodik’ | *si vilin žalittsis* ‘сжалилась надъ ней’.

E mondához vö. a MUNKÁCSITÓL közölt hasonló votják mondát (*tolezin silis adami* ‘a holdban álló ember’) VotjNépk. 56—57. l. és WASILJEV, SUS. Toim. XVIII : 8.

Népmesék.

1. *dış ivan*.

olisni-vilisiñi gozja. nalen veli etik niv, šéssa etik pi. olisni, olisni, ainiš nalen kuli. ajes gualisni, kujimen kolini. pi veli zev diš, en peris, niv-ne ištset-na. pi veli seštsem diš: pattšeršis ez tšettšiv, pir kuilis. olisni, olisni, ištset niv kuli, kolini kuš kiken: en, šéssa diš pi. pilen veli nimis ivan, eniš šuis diš ivan en. diš ivan pir kuile pattšerin, eniš eške zev jona vide: «miñ kuilan, mi-ke uđžav». olisni, olisni, kor-ke diš ivan šue enišli: «ene, petški širtšan šert, ketš kiñi kaila». en šue: «mem zev musa taj, petška, petška». en petškis. diš ivan pattšeris ledžšis (ledtšis), pondis vešni širketš. kvaıt širketš veštšis diš ivan. šéssa kor-ke medis diš ivan rase kañi širketšjas puktavni-oktini. rase kajis, širketš puktalis-oktis, kvaıt-šizimes. diš ivan gorte ber loktis rasiš, kajis bara pattšere, vodis, enli ninem ez šu. puktis-e ez-e ketš-širketšjas. diš ivan kuile-kuile, daške nin das-ñol lun pir kuile, ninem oz šu enli. eniš šue nin: «kañi nin, mun, širketšjaste kiñi-vidlini, mi-ke šedis-e, ez-e». diš ivan pástášis kor-ke, pondis kañi rase širketšjas kiñi. kajis, kor-ke vois širketš dine. etikeš (eties) kijis, ninem abu piremá, medes kijis, ninem abu, koimedes kijis, ninem abu, ñoledes kijis, ninem-na abu, vitedes kijis, ninem abu. tšoržis, lokmis diš ivan, bidsen-biden šeláše, med-berja širketš dine munni pondis diš ivan. med-berja širketšše mi-ke šedema, tidale diš ivanli. diš ivan lovžis, munis širketš dine, ruťš šedema širketšše. «ivan, ledž menę. zev idžid bur kera tenid. ledž, bur mortęi, mortanęi, ledž, diš ivan!» diš ivan ruťšliš kivzis, ruťšes leđšis. ruťš tivk-tivk, diš ivan ruťšliš kuš bežse addžilis. diš ivan gorte loktis, zev šoga, zev muga piris. «mija me leđši

ruťšes, jeĭ jur-sadnam!» bara kajis pattšer-serege diš ivan, enli nínem ez šu etaras-medaras. užisni. askias en juale diš ivanliš: «miĭ-ke-ne šedis, ez širke,tšad?» diš ivan šue: «tšev nín, enei, musa enaneĭ. ruťš veli šedema, kuš zev jona veli kem-miše menim: ledž — šue — bur morteĭ. me jeĭ jur-saden bošti-ke le,dži.» — «tšev, diš ivaneĭ, mija-ne te sijes le,džin?» diš ivan šue: «zev i,džid bur kesjis kerni.» — «tšev, ruťš poniš nín bur kesjan boštni.» eniš vidis, vidis diš ivaneš. «eneĭ, vid, kole-ke, en, me sijes le,dži nín.»

olisni, olisni, kor-ke ritin kod-ke goledťše. «ene, vošti, ruťšid daške lokte.» eniš edjendžika voštini petis. voštis, vi,džede: ruťš. «kesjisi, lokti.» enli zev musa loi. pi šue enišli: «vidan veli, so-tai loktis, eni miĭ kužan ker.»

ruťš pondis šuni: «ivan eĭ, užam ta-lun. aski-ne enťe isti-lam eksi-sar orde deŋga-liđđana dozla.» diš ivan šue: «bur-ing.» užisni. seki askias enes isteni eksi-sar orde kert-asika dozla. en šue: «tšev, kittše-ne eksi-sar orde korisid me muna dozla!» ruťš šue: «kittše isteni, mun tike, pir, šésša šu: «eksi-sar ajaneĭ! tenad purt, menam jur. deŋga-liđđana dozte korla, jen šogišen kuš šetli.» en šue: «vetla ine».

en munis, piris eksi-sar orde. kiđž ruťš veledis, sidž-ne šuis eksi-sar ordin. eksi-sar šue: «atte, kuťšem edje ozirmema ivanid. šelemiš šeta, kiđž on šet deŋga liđđini.» eksi-sar doz šetis. «bošt, mun, nu.» en doz boštis, šekida verme vaini. vois gorte, zimgis: «nae».

ruťš šue: «ken-ke abu-e kujim kujim-ur (kujim kujim-ura)?» en šue: «em.» «no-ko vaiĭ tattše.» en vajis kujim kujim-ura. ruťš kujim kujim-ur asik kostas šujis. «na šésša, peťše, ber nu, sar ordad pir, jona zimgebt, šésša šu: «atte kuťšema periš mortidlen mini, kuťšema uši», med asik-kostsid gilale.»

peťše munis. kiđž veledis ruťš, en sidž-ik keris. piris-ke, zimgis. eksi-sar šue: «atte, kuťšema ozirmema, bidsen tattše vajema, vi,džed, gilali šemis. ivan edje ozirmiš loema, ivan edje ozirmiš šušas.» en šuis: «lešid» sarli, munis, gorte vois. «peťše, miĭ-ne šuis eksi-sarid?» peťše šue: «edje ozirmiš».

ruťš šue: «aski bara vetli sar orde, korášni». vois en sar orde. «sar, bur ajaneĭ, bur morteĭ, lokti me korášni». sar šue: «bur-ing, bur, lešedťšam, kiđž on šet ivan edje ozirmiš saje».

lešedťsisni, lun kezle jezen lokni, sar šue: «šéssa gortad, peťše, mun, korav jezes, sek džik loktej».

eň gorte vois, asliš zev musa, eňli, ruťšli viťstale peťše, ruťš šue: «bur ine, bur, kesjíšis-ke šetni niv ivan edje ozirmiš saje».

kad vois, kod lun kezle veli lešedťsema. kemášisni, pástášisni, munnj sar orde tšun-ki,ťšášni. medisni eň, diš ivan, šéssa ruťš tšun-ki,ťšášni sar orde.

veli kole vudžni ju, sar orde votedž. pukšisni piže kujimen, šéssa vež-aň, vež-aňli kole veli pukšini, kole veli vudžni, vudžni pondisni, va šeras himin voisni, ruťš piž-keja dore talťšis, piž va šere putkiťšis. ketášisni stavnis, šekida kuš vaiš vermisni petni, vaiš kor-ke petisni, pás-kem stavnisten tulge-vijale. sar orde kajisni, pirisni, ruťš šue: «bur ajangi, sarej, tenad purt, mian jur, so mi vudžni pondim vate, pižis roža velema, stavnim vejilim. šekida vermim petni, mian stav pás-kem, em-bur, mi j veli vajam šernimiš, kiptis». sar šue: «ninem, mi keran, pásteda, kameda, si-ponda ninem nin gortedž vetlini. ilin pás-kem ponda veškida vetlini.»

sar pástedis-kemedis stavnise. diš ivanli zev loi musa, miťša pás-kemen pukale, bidsen šekjale. kor-ke seten dir-mišťš pukšisni tšun-ki,ťšášni. tšun-ki,ťšášisni, edje šue ruťš: «me šéssa mededťša gorte munnj, pežavni itš-mon gozjali, ti gegerte viťškoin. lokte stavnid, kopráša, kora, bur veťše, aijas-eňjas, šéssa miane gazedťšini, juni-šoňni». ruťš veledis diš ivanes, kit lokni jezli.

ruťš petis, munnj pondis. munis, munis, iž tšuker panid loi. iž-vi,džišliš ruťš juale: «kodli te iž vi,džan?» — «me vi,dža sula n-s arli.» «te en šu sula n-s arli, šu-ne ivan edje ozirmišli. una jez lokteni, on-ke tadž šu, stavnite viasni». — «bur ine, bur — šue iž-vi,džiš — ivanli, edje ozirmišli.» «so, sidž te šu».

ruťš bara vodž medis. munis, munis, panid loi porš tšuker. «porš-vi,džiše, porš-vi,džiše, kodli te poršte vi,džan?» šue ruťš porš-vi,džišli. porš-vi,džiš šue: «sula n-s arli.» «te en sidž šu, šu-ne: ivan edje ozirmišli». — «kidž veledan, sidž šua» porš-vi,džiš šue.

ruťš bara vodž medis. munis, munis, panid loi rev-tšuker. «rev-vi,džiše, rev-vi,džiš, kodli te revše vi,džan?» — «sula n-

sar li). rutš šue: «ie en šu sidž, šu-ne: ivan edje ozir-
mišli. on-ke sidž šu, una jezjas lokteni, on-ke sidž šu, stavnite
viasni». vev-vi,džis šue: «bur-ing, bur, te-nog me šua».

rutš bara vo,dže medis. munis, munis, vois kik-suda zev
i,džid kerka. po,tšes berdas saldatjas sulaleni. rutš šue saldat-
jasli: «atte, zev una jezjas lokteni tianlañ, stavnite tianes viasni,
on-ke šue: taje kerkaš ivan edje ozirmišlen.» bidsen zev
povžisni. rutš šue: «lokte, kole-ke džeba». sula-n-sar gozja edje
páštáisni, rutš nuni pondis sula-n-gozjaes. munisni, munisni,
vois zev i,džid i,džas-tega. eztis rutš, settše džikedž sottšisni
sula-n-gozja.

rutš munis kik-sudta kerkog; pueni, pežaleni seten ivan edje
ozirmišli. vidžisni pondisni jezes, rutšjas, ottšášisjas, ve,tšisjas.

geggertisni viškojn ivan edje ozirmiš-gozja, petisni
jezen ivan edje ozirmiš orde lokni, kole-ke kimin vev-dod!
loktisni, loktisni. panid loi iž-tšuker. sar juale iž-vi,džisliš: «kodli
ižse te vi,džan?» — «me iž vi,dža ivan edje ozirmišli».
sar šue: «atte, minda ižis pirtem-pilen menam!» bara vo,dže
medisni munní jezen. munisni, munisni, panid loi porš-tšuker.
sar juale porš-vi,džisliš: «te kodli poršse vi,džan?» porš-vi,džis
šue: «ivan edje ozirmišli». sar šue: «atte, miida poršis
pirtem-pigilen menam!» bara vo,dže medisni jezen. munisni, mu-
nisni, panid loi eš-tšuker. sar juale: «eš-vi,džisei, kodli te eš
vi,džan?» — «me eš vi,dža ivan li, edje ozirmišli». sar
šue: «atte, eškis minda pirtem-pilen menam!» bara vo,dže me-
disni jezen. munisni, munisni, panid loi vev-tšuker. sar juale:
«vev-vi,džisei, kodli te vevse vi,džan?» vev-vi,džis šue: «ivan li,
edje ozirmišli». sar šue: «atte, miida velis pirtem-pilen
menam!»

bara vo,dže jezen medisni. munisni, munisni, vois kik-suda
kerka, bidsen po,tšes-šurjajasis zaruia. rutš panid petis jezes
vajedni, jezes ledžni. pirisni jezjas kik-suda kerkog, pukšisni
pizan saje itšmoñ-gozja juni-šoini, gažedžisni, ivan li musaid ku
pias, ku-pevas oz ter. seni kurid-torjid, surid! bidsen li kuš
piškás tupláš, varttší!

stavnis koddžisni, me sen-ne veli, gažid ku,tšem veli! jui,
šoji, gažedžsi, med bur vevse menim sidž-ik-ne šelisni, gorte lokti,
naje-ne eni-na oleni-vileni zev bura.

ruťses-ke addžis širkeťšis diš ivan, eni-na dolida ole, musaa, lešida, ez-ke ledž, eni-na kole-ke patšer vilin tupláše.

Lusta Iván.

Volt egy házaspár. Nekik volt egy leányuk, azonkívül egy fiuk. Éltek, éltek, az atyjuk meghalt. Az atyát eltemették, hárman maradtak. A fiú nagyon lusta volt, az anya öreg, a leány meg még kicsiny. A fiú olyan lusta volt: a kemenczéről nem kelt föl, mindig (ott) feküdt. Éltek, éldegéltek. A kis leány meghalt, csak ketten maradtak: az anya, azután a lusta fiú. A fiúnak Iván volt a neve, az anyja «Lusta Iván»-nak mondotta. Lusta Iván mindig fekszik a kemenczén, az anyja nagyon erősen szidja: «Mit heversz, dolgozzál valamit!» Éltek, éltek, egyszer lusta Iván mondja anyjának: «Anyám, fonj huroknak való fonalat, megyek nyulat fogni». Az anya mondja: «Nekem ez nagyon kedves, fonok, fonok». Az anya font. Lusta Iván a kemenczéről leszállt, kezdett hurkot csinálni. Hat hurkot csinált lusta Iván. Azután egyszer lusta Iván elindult az erdőbe hurkokat felállítani. Az erdőbe ment, felállított hurkot, hatot-hetet. Lusta Iván az erdőből visszajött haza, megint felmászott a kemenczére, lefeküdt, anyjának nem mondott semmit se, hogy felállított-e nyúlfgó hurkot vagy nem. Lusta Iván fekszik, fekszik, talán már tizennégy napja folyton fekszik, semmit se szól anyjának. Az anya mondja már: «Menj már, menj, nézd meg (megnézni) a hurkaidat, akadt-e valami (beléjük) vagy nem». Lusta Iván egyszer felöltözött, elindult az erdőbe a hurokból kifogni (a mi bele akadt; tkp. a hurkot fogni). Ment, egyszer azután eljutott a hurokhoz. Kivette az egyiket, semmi se ment bele, kivette a másodikat, semmi sincs, kivette a harmadikat, semmi sincs, kivette a negyediket, még nincsen semmi se, kivette az ötödiket, semmi sincsen. Goromba lett, megharagudott lusta Iván, sőt ki is köpött, az utolsó hurokhoz kezdett menni lusta Iván. Az utolsó hurokba valami akadt, úgy látszik lusta Ivánnak. Lusta Iván föléledt, a hurokhoz ment, róka akadt a hurokba. «Iván, eressz el engem. Nagyon nagy jót teszek veled (tkp. neked). Erressz el engem, jó emberem, emberkém, eressz el, lusta Iván!» Lusta Iván hallgatott a rókára, eleresztette a rókát. A róka lábújjhegyen eltűnt, lusta Iván a rókának csak a

farkát látta. Lusta Iván haza jött, nagyon búsan, nagyon szomorúan bement. «Minek eresztettem el a rókát bolond eszemmel!» Megint felmászott lusta Iván a kemence sarkába, anyjának semmit se mondott sem így sem úgy (sem az egyik oldalra, sem a másik oldalra, értsd: hogy fogott-e vagy nem). Aludtak. Másnapra az anya kérdezi lusta Ivántól: «Nos akadt-e valami hurkodba vagy sem?» Lusta Iván mondja: «Hallgass már most, anyám, kedves anyuskám. Róka akadt volt, csakhogy nagyon erősen könyörgött nekem: eressz el — mondja — jó emberem. Én bolond észszel fogtam és eleresztettem.» — «Hallgass, lusta Ivánom, minek eresztetted el?» Lusta Iván mondja: «Nagyon nagy jót akart tenni.» — «Hallgass, a rókától akarsz már jót (jótéteményt) kapni!» Az anya szidta, szidta lusta Ivánt. «Anyám, szidj, akár ne, már én eleresztettem.»

Éltek, éltek, egyszer este valaki kopogtat. «Anyám, nyiss ki, talán a róka jön.» Az anya hamar kiment kinyitni. Kinyitotta (az ajtót), látja: a róka (az). «Én megigértem, eljöttem.» Az anyának ez nagyon kedves lett (értsd: megörült neki). A fiú mondja anyjának: «Szidtál volt, íme hát eljött, most csinálj, a mit tudsz.»

A róka kezdte mondani: «Ivánom, ma aludjunk. Holnap meg elküldjük anyádat a czárhoz pénzolvasó edényért.» Lusta Iván mondja: «Jól van.» Aludtak. Akkor másnapra az anyát elküldik a czárhoz vasabroncsos edényért. Az anya mondja: «Hallgass, hogyan (tkp. hová) megyek én koldusasszony a czárhoz edényért!» A róka mondja: «A hová küldenek, menj csak, menj be, azután mondd: «Czár atyuskám, tiéd a kés (hatalom), enyém a fej. Pénzolvasó edényedet kérem, az istenért, csak add ide!» Az anya mondja: «Megyek már.»

Az anya elment, bement a czárhoz. A hogy a róka kioktatta, úgy is beszélt a czárnál. A czár mondja: «Ejnye, milyen hamar meggazdagodott az az Iván! Szívből adom, hogyne adnám oda, pénztét megolvasni.» A czár odaadta az edényt: «Fogd, menj, vidd». Az anya fogta az edényt, nehezen tudja vinni. Haza jött, lecsapta: «Nesztek».

A róka mondja: «Nincs-e valahol három kopéka (három egy-kopékás)?» Az anya mondja: «Van.» «Nos hát, hozd ide.» Az anya hozta a három kopékát. A róka a három kopékát az

abroncsok közé dugta. «Nos azután, anyóka, vidd vissza, menj be a csárhoz, erősen csapd le, azután mondd: 'ejnye, hogy kiesett a magamfajta öreg ember kezéből, hogy leesett', hogy (a pénz) kiessék az abroncsok közül.»

Az anyóka elment. A hogyan a róka kioktatta, úgy is tett. Bement, földhöz csapta (az edényt). A csár mondja: «Ejnye, hogy meggazdagodott, sőt még ide is hozott (pénzt), nézd, kiesett a pénz. Iván hamar meggazdagodott; 'hamar meggazdagodott Iván'-nak fogják mondani.» Az anya azt mondta a csárnak: «Helyes», elment, haza jött. «Anyóka, hát mit mondott a csár?» Az anyóka mondja: «Hamar meggazdagodott (Iván)».

A róka mondja: «Holnap menj megint a csárhoz, a leányát megkérni.» Odajött az anya a csárhoz: «Czár, jó atyám, jó emberem, leányodat megkérni jöttem.» A csár mondja: «Jól van, jó, beszéljük meg a dolgot, hogyne adnám a leányomat 'hamar meggazdagodott Iván'-nak!» Megállapodtak, hogy egy bizonyos napra jönnek (lakodalmas) néppel. A csár mondja: «Azután menj, anyóka, haza, hívd meg az embereket (a lakodalmas népet), azután pontosan jöjjetek.»

Az anya haza jött; neki magának, az anyának, (ez) nagyon kedves. A rókának elbeszéli az anyóka. A róka mondja: «Jól van, jó, ha megigérte, hogy 'hamar meggazdagodott Iván'-hoz adja a leányát.»

Eljött az idő, a melyik napra meg volt állapítva (az eljegyzés). Fölhúzták a cipőjüket, öltözködtek, hogy a csárhoz menjenek, az eljegyzést megtartani. Az anya, lusta Iván, azután a róka elindultak a csárhoz eljegyzésre.

Át kellett kelniök egy folyón, mielőtt a csárhoz értek. Beleültek hárman a csónakba, azután a nászanyának, a nászapának kellett beülni, kellett átkelni. Kezdték átkelni, körülbelül a víz közepéig jutottak, a róka rálépett a csónak szélére, a csónak a víz közepén (tkp. közepébe) fölfordult. Mindnyájan átáztak, nehezen tudtak csak a vízből kijutni. Valahára (valamikor) kijutottak a vízből, mindnyájuknak a ruhája csurom víz (csurog-folyik). A csárhoz mentek, beléptek. A róka mondja: «Jó atyuskám, czárom, tiéd a kés, miénk a fej, íme mi a folyón kezdtünk átkelni, a csónak lyukas volt, mind alámerültünk. Nehezen tudtunk kijutni, minden ruhánk, holmink, a mit ma-

gunkkal vittünk, elúszott.» A császár mondja: «Semmit sem lehet csinálni, adok ruhát, cipőt; azért nem érdemes (tkp. semmi se) már haza menni. Messze (volna) ruha miatt egyenesen (oda) menni.»

A császár mindnyájukat fölruházta, ellátta cipővel. Lusta Ivánnak ez nagyon kedves lett (nagyon jól érezte magát), szép ruhában (tkp. -val) ül, egyre mosolyog. Valamikor, hosszú idő múlva, leültek ott, hogy megtartsák az eljegyzést. Megtartották az eljegyzést, a róka hangosan mondja: «Én azután elindulok haza, főzni a mátkapárnak, ti forduljatok körben (értsd: esküdjetek meg) a templomban. Jőjjetek mindannyian, könyörgök, meghívlak, tegyetek jót, férfiak-asszonyok, azután hozzánk vigadni, inni-enni.» A róka kioktatta lusta Ivánt, merre kell a (lakodalmas) népnek mennie.

A róka kiment, elindult. Ment, ment, juhnyájjal találkozott (juhnyáj lett vele szemben). A juh-pásztortól kérdezi a róka: «Kinek öröd te a juhait?» — «Én a *sulan*-császárnak öröm (a juhait).» «Te ne mondd, a *sulan*-császárnak, hanem mondd: hamar meggazdagodott Ivánnak. Sok nép jön, ha nem így mondd, titeket mind megölnék.» — «Jól van, jó — mondja a juh-pásztor — hamar meggazdagodott Ivánnak (tkp. Ivánnak, a hamar meggazdagodottnak).» — «Lám, így mondd.»

A róka megint előre indult. Ment, ment, disznósordával találkozott. «Disznópásztorem, disznópásztorem, kinek öröd a disznóit?» mondja a róka a disznópásztornak. A disznópásztor mondja: «A *sulan*-császárnak.» «Te ne mondd így, hanem mondd: hamar meggazdagodott Ivánnak.» — «A hogy tanítasz, úgy mondom», mondja a disznópásztor.*)

A róka megint előre indult. Ment, ment, ménessel találkozott. «Csikósom, csikósom, kinek öröd te a lovait?» — «A *sulan*-császárnak.» A róka mondja: «Te ne mondd így, hanem mondd: hamar meggazdagodott Ivánnak. Ha nem így mondd, sok nép jön, ha nem így mondd, benneteket mind meg fognak ölni.» A csikós mondja: «Jól van, jó, te szerinted fogom mondani.»

*) Itt a mese közlője kifelejtett egy részt: a gulyás kioktatását. L. lent (a hol a császár a gulyással is találkozik).

A róka megint előre indult. Ment, ment, jött egy kétemeletes nagyon nagy ház. A kerítés mellett katonák állanak. A róka mondja a katonáknak: «Ah, nagyon sok nép jön ide felétek, benneteket mind meg fognak ölni, ha nem mondjátok: Ez a ház hamar meggazdagodott Iváné.» Mindnyájan nagyon megijedtek. A róka mondja: «Jöjjetek, ha akarjátok, elrejtelek.» A *sulan*-czár és felesége (tkp. a *sulan* czár-pár) gyorsan felöltöztek, a róka kezdte a *sulan*-párt vezetni (elvinni). Mentek, mentek, jött egy nagyon nagy szalmakazal. A róka fölgyújtotta, a *sulan*-pár egészen odaégett.

A róka a kétemeletes házba ment; főznek, sütnek ottan hamar meggazdagodott Ivánnak. Várni kezdték a népet, a róka, a segítők, a készítők (tkp. a rókák, segítők, készítők).

Körüljártak (megesküdtek) a templomban hamar meggazdagodott Iván és a felesége, kimentek a néppel, hogy hamar meggazdagodott Ivánhoz menjenek, talán mennyi fuvar! (értsd: nagyon sok kocsival). Mentek, mentek. Találkoztak egy juhnyájjal. A czár kérdezi a juhásztortól: «Kinek őrzöd te a juhait?» — «Én hamar meggazdagodott Ivánnak őrzöm a juhait.» A czár mondja: «Ejnye, mennyi juha van az én befogadott fiamnak (azaz: vömnek)!» Megint előre indultak a néppel. Mentek, mentek, disznósordával találkoztak. A czár kérdezi a disznópásztortól: «Te kinek őrzöd a disznóit?» A disznópásztor mondja: «Hamar meggazdagodott Ivánnak.» A czár mondja: «Ejnye, mennyi disznója van az én befogadott fiamnak!» Megint előre indultak a néppel. Mentek, mentek, ökörcsordával találkoztak. A czár kérdezi: «Gulyásom, kinek őrzöd az ökreit?» — «Én hamar meggazdagodott Ivánnak őrzöm az ökreit.» A czár mondja: «Ejnye, mennyi ökre van az én vömnek!» Megint előre indultak a néppel. Mentek, mentek, egy ménessel találkoztak. A czár kérdezi: «Csikósom, kinek őrzöd te a lovait?» A csikós mondja: «Hamar meggazdagodott Ivánnak.» A czár mondja: «Ejnye, mennyi lova van az én befogadott fiamnak!»

Megint előre indultak a néppel. Mentek, mentek, jött egy kétemeletes ház, minden kerítés-karója aranyból való (aranyos). A róka elébük ment, a népet bevezetni, a népet beereszteni. A nép bement a kétemeletes házba, asztalhoz ült a mátkapár inni-enni, vigadni. Iván nagyon jól érezte magát (tkp. Ivánnak

kedves a bőrében), nem fér a bőrébe. Ott (volt) pálinka, sör!
Mind akár hengereghettek, úszhattak volna benne!

Mind lerészegedtek, én ott voltam, milyen vígság volt!
Ittam, ettem, vigadtam, a legjobb lovat nekem úgy (értsd: in-
gyen) adták, haza jöttem, ők azonban még most is nagyon
jól élnek.

A rókát találta lusta Iván a hurokban, most is könnyen,
kellemesen, jól él, (de) ha nem eresztette (volna) el, talán még
most is a kemenczén hánykolódna.

Jegyzetek: *en* 'женщина; мать; asszony; anya' |
pattšer 'верхъ печки; a kemencze teteje, felső része, a hol
feküdni is szoktak'; *pattšer-sereg* 'уголь на печкѣ; kuczkó,
sarok a kemencze tetején'; vö. Wichm. *pattšer-sereg* 'Ecke auf
dem Ofen' FUF. III: 122 | *pir kuilis* 'все лежалъ' | *kuli* 'meg-
halt'; a praet. egyesszámi 3. szem. ragja rendesen *-is*, de néha
-i is előfordul; Wichm. (St. 25.) szerint: «I. *-is*, *-ema*, U. V.
Peč. S. L. *-is*, *-ema* (S. L. auch *-i*), P. *-is*, *-em.*» | *kuilini* 'ma-
radtak' alakjához vö. a IV. dal 1. sorához tartozó jegyzetet |
eniš suis diš ivan en 'мать звала лѣннимвъ Ивановъ' | *eške*
'бы' | *širtšán šert* 'пряжа для петель'; *širtšini* 'burkot csinál;
дѣлать петли' | *širketš* 'петля для ловушки', *širkes* id.; *šir-
ketšáni* 'ставить ловушки' | *medis rase kañi* 'отправился въ
чашу идти' | *puktarni* 'ставить' | *oktini* 'поставить ловушку;
eine Falle aufstellen, mit Köder versehen' (Wied.) | *daške* 'мо-
жетъ быть' | *kijini-vidlini* 'словить-осмотрѣть' | *mij-ke šedis e,
ez-e* 'что-нибудь попало ли нѣтъ' | *ninem abu piremá* 'ничего
не зашло' | *tšoržis* 'очерствѣлъ, огрубѣлъ; goromba lett'; *lok-
mis* 'разсердился; megharagudott' | *bidsen-biden šeláše* 'даже
плюется'; *bidsen-biden* 'все, даже' | *tidale* 'видно' | *lovžis*
'ожилъ' | *kivžis* 'послушался' | *tivk tivk vagy triv-triv* 'скоро на
цыпочкахъ' | *kuš* 'только' | *šoga* 'печально' | *muga* 'сумрачно,
хмуро' | *jež jur-sadnam* 'глупымъ разумомъ; bolond eszemmel' |
ętaras-medaras 'egyik (erre az) oldalra, a másik oldalra; въ ту
и другую сторону' | *askias* 'назавтра; holnapra, másnapra' |
tšev 'csöndben, csondesen; hallgass' | *kenmiše vęli* 'könyörgött;
könyörög (könyörög) vala; было умоляеть'; vö. Wied.² 202 |
bošti ke le, dži 'я взялъ и отпустилъ' | *rutš poniš nin bur kesjan
bošni* 'отъ лисы ужь добро хочешъ взять'; éppígy: *te me poniš
pełza bošan* 'te tölem hasznot, nyereséget kapsz' («ты отъ меня
пользу получаешъ»); *te poniš ne-ku, tšem pełza oz lo* 'töled nem
lesz semmiféle haszon' («отъ тебя никакой пользу не будетъ») |
vid, kolę ke, en 'ругай хоть нѣтъ'.

golędšę 'брякается, стучится' | *edjendžika* 'поскорѣе' |

zer *musa loi* 'очень приятно стало' | *vidan veli* 'ругаешь было; szidsz vala'.

eksi-sar 'czár, fejedelem'; • *eksi* csak népmesékben fordul elő; vö. WIED. *eksi* 'Herr' (SZAVV. *eksi* 'пань, баринь'), P. *iksi* 'Kaiser, Kaiserin' | *dénga liddana dozla* 'за счетнымъ ящикомъ, коробомъ' | *bur-ingé* 'хорошо'; I. V. dal 18. sor (jegyzet) | *kittsé-ne esxi-sar orde korisid me muna dozla* 'куда же къ царю нищая я пойду за ящикомъ' | *mun tike* 'menj', *munej tike* 'menjetej'. Egyik közlöm szerint a *tike* jelentése talán 'только; csak'. Vö. még *tikeš* 'nur', *med tikeš!* 'sei unbesorgt' WIED. Pl. *med tikeš loktas, a mi kužam nin siked vermasni* 'пусть только придетъ, а мы ужъ умбемъ съ нимъ бороться' ('csak hadd jöjjon, mi már megbirközunk vele, tudunk vele harczolni') | *tenad purt. menam jur* 'твой ножъ, моя голова' (азаз: 'tiéd a hatalom, meg is ölhetsz, ha akarod') | *jen šogis, jen šogisen* 'ради Бога'.

atte 'ахти' | *edje, edjen* 'скоро' | *kidž on šet* 'какъ не дашь; hogyne adná' az általános alany második személylyel van kifejezve; mintegy 'hogyne adná az ember; lehet-e, hogy ne adja az ember' | *šekida* 'тяжело, съ трудомъ' | *zimgis* 'брякнула, грохнула, бросила съ шумомъ, сильно' ('ledobta zajjal, erősen') | *nag*: itt a *na* indulatszóhoz a többesszámi imperativus jele járult, mintegy 'на-те' = 'берите, возьмите!'.
kujim ur 'három mokus': 'egy kopéka'; *šizim ur* 'két kopéka', *das ur* 'három kop.' stb. Vö. votják: Sar. *šizim koni* 'két kop.', *das koni* 'három kop.' stb. (MUNKÁCSI, VotjSz. 186). | *no-ko* 'ну-ка' | *asik kostas* 'az abroncsok közé, az abroncs alá, az abroncs és az edény közé' | *pešše* 'бабушка' | *zimgebtj* 'брякни объ полъ' | *mini* 'сорвалось' | *med. gilate* 'пусть выпадеть; úgy dobd le, hogy a pénz kiessék az abroncs alól'.

bidsen itt 'даже' | *šušas* 'будеть называться'.

korasni 'свататься' | *leşedšam* 'сговоримся, будемъ уговариваться; beszéljük meg a dolgot' | *kidž on šet* 'какъ не дашь'; vö. fönt | *džik* 'непремѣно, точно'.

tsun-kitššni 'обручаться; eljegyezni egymást, egymás újjára gyűrűt húzni' (*tsun-kitšš* 'gyűrű').

vež-an 'крестная мать; посаженная мать'; 'keresztanya; nászanya, a ki az esküvőnél a fiatal pár mellett áll' | *šeras kimin* 'около середины' | *keja* 'край лодки' | *talššis* 'наступила ногой' | *putkittšis* 'опрокинулась' | *tulge* 'течетъ съ шумомъ' | *em-bur* 'добро' | *veli vajam* 'было несли; viszünk vala' | *šeris, šerjin* 'съ собою'; pl. *uga me šeris, me šerjin* 'а könny nálam van' | *miž keran* általános alany; I. fönt.

stavnise, stavnisse 'mindnyájukat' | *edje* 'громко' | *pežavni* 'стрепать' | *iš-moñ gozjalj* 'новобрачнымъ, жениху съ невестой' | *kopraša* 'кланяюсь'.

sulan-sar talán a szultán elferdítése? | *te nog* 'по твоему'.
kik-suda, -suda 'двухэтажный' | *i,džas-tega* 'стог соломы' |
vidtsisni, ЛУТК. *vittsini*, WIED. *vittsiny* 'várni' | *ottsásisjas* 'по-
 мощники'.

kolę-ke kimin vev-dod! 'может быть сколько подвody!' |
pirtem pi 'приемный сын; befogadott fiú', a vő, a kit a csa-
 ládba befogadtak | *ku-pias* 'bőrben' | *ku-pevsas* 'въ кожу; bő-
 rébe', *ku-pevsin* 'a bőrben; въ кожѣ' | *kurid-tor* ('keserű dolog')
 'pálinka' | *bidsenli kuš pitškas tuplás* 'всѣмъ хотѣ въ нихъ вал-
 яйся'; *tuplás, varttši* általános alany (imperativus) l. fönt.

ruťses-ke addžis itt a *-ke* nem 'ha' jelentésű; talán csak
 erősítő, nyomatékosító szócska; vő. fönt is: *bošti-ke le,dži*.

2. o k - o k - o k.

olis kor-ke krestánin. silen eti pi em. kor-ke bat silen i
kuli. mam zev jona šogše i kor-ke munis gu vile itšet pišked i
šuuę: «miyla-pe bara batid kuli? ku,tšem-ke remesle vile tenę-pe
ešken kolę šetni. ok, ok, ok!» berddžas. o k - o k - o k i loktis settše
vila gu vilas. «miyla menę korin?» sije šuuęs: «me-pe tenę eg
kor.» — «te-pe šiün: ok-ok-ok. me-pe i em o k - o k - o kis. ku,tšem
remeslee kolę veledni pite, se,tšeme-pe i veledam. kujim vo mišt
ber-vajam.» aski vajas pies i bara «ok, ok, ok!» berddžas. «ta-
lun-pe pies šeta, da šéssa addžila, og nin?» o k - o k - o k loktas.
o k - o k - o k loktis i pies šetis.

kor-ke i kujim vo loii. gu vile munis mam da berddžis:
«ok, ok, ok! pies addžila, og nin?» šéssa kor-ke o k - o k - o k loktis.
«pir-pe pijanid loktasni.» das-kik gulu loktisni. babali šiüis:
«kod-pe tejad, berji.» baba vi,džedis, vi,džedis, eties šuuę: «taje-
ke», medes šuuę: «taje-ke». o k - o k - o k šuuę babali: «lok kujim
vo mišt, gni-ke en ted».

kor-ke bara kujim vo kolni kutis. baba zev jona kemme.
med berja kepeikajasę puktale viťskoın jenli, med addžilas pise.
kor-ke kujim vo tiri. baba munis gu vile. baba berddžis: «ok,
ok, ok! pies addžila, og nin?» šéssa o k - o k - o k loktas settše.
«pir-pe loktasni pijan.» vi,džede, lokteni das-kik džo,džeg. baba
bara šuuę eti džo,džeges «taje-ke-a», medes šuuę «taje-ke-a». bara
oz ted. «bara-pe kujim vo mišt voli. šéssa-ke-pe seki on ted, pite
on addživ.»

šéssa bara kujim vo tirni kutis. etšid mamid mune viťsko

sije o k-o k-o k id i nuuema vepte. kor-ke baba bara viško dinti mune. névesta-puis mune baba vodž vilas. serej vev seteni sulale viško dinad. sije velid šuuas: «anna-pe, mentšim pe domes ledž.» anna boštas da domes i le, džas juršis. vev kutas pišjini. o k-o k-o k velema viškooin. o k-o k-o k kažalas vev le, džemte. šéssa davaj sije vetššini si berša. kor-ke kutas i suni. serej vev pertššisas ponje. o k-o k-o k pertššisas kejine. bara-na kutis suni o k-o k-o k ponjes. šéssa sije pon tupištšas da loe džo, džeg. o k-o k-o k tupištšas orole. vek sije suvede. voas more. džo, džeg pertššisas jerše. o k-o k-o k pertššisas šire. ku, tšem-pe tsarskei dvoretš vestin sluga niškale kelui. kelui piad jeršid tšéttšistas da zeletej tšun-kiš loe. širid ziredlas zev edjen da jeršid oz šur. slugaid povzas širšid. kelušte boštas da gortas i kajas. sarli kutas vištavni: «me vile pe zev idžid šir ziredlis.» sije kelušte ešlini kutas. tšun-kišid šure kelui pišid. sije kutas sarli vištavni: «vi, džed-pe, mij va-jema menim širid.» sar šuuas: «ladne-pe, bošt-pe da tšunad šui.»

šéssa kor-ke i dáde loktas settše. dádeid juvalas: «tijan. nilidli-pe tai šurema tšun-kiš da mij-pe korad, sije i šeta.» niliš korenj tšun-kiš. niv oz šet tšun-ki, tšes. šéssa zev jona korni kutasni. niv skermas da džo, džas laskas tšun-ki, tšes. tšun-kiš pás mune. tšun-kiš-džin bašmak-kostas piras nilidli. dádeid pertššisas petuke. stavse kokalas tšun-kiš-torte džodžšid. šéssa šuuas: «kodes-pe kesji, sije i šoji.» bašmak-kostšid tšun-kiš-džinid petas, tupištšas da variš loe. petukte i vartas varišid. varišid tupištšas da molodets loe. sar i povzas. sarli šuu: «vot, šuuas, me ki, dži ovli», vištavle. šéssa sarid šuu: «me-pe niles šeta, vai-pe.» — «m-pe og vai. me-pe geles kesjišli, geles-pe i vaja.» šojas, juvas da i mededšas gorte da šéssa getrašas. šéssa eni zev bura oleni.

o k-o k-o k.

Élt egyszer egy paraszt. Neki egy fia van. Egyszer meghalt az atyja. Az anyja nagyon erősen bánkódik és egyszer elment kis fiával a sírra és mondja: «Minek halt meg megint az atyád? Valamiféle mesterségre kellene téged adni. Oh, oh, oh (jaj, jaj, jaj)!» kezd el sírni. ok-ok-ok el is jött oda lóháton (lovasul) a sírhoz (sírra). «Miért hittál engem?» Ó mondja: «Én nem hittalak.» — «Te azt mondtad: ok-ok-ok; és én vagyok az ok-ok ok. A milyen mesterségre kell a fiadat tanítani, olyanra fogjuk is

tanítani. Három év mulva visszahozzuk.» Másnap (tkp. holnap) viszi a fiát (fiút) és megint sírva fakad («jaj, jaj, jaj» kezd el sírni). «Ma odaadom a fiamat, és azután fogom-e már látni vagy nem?» *ok-ok-ok* jön. *ok-ok-ok* odajött és [ő] odaadta a fiát.

Egyszer elmúlt (meglett) három év. Az anya a sírra ment és elkezdett sírni. «Jaj, jaj, jaj, meglátom-e fiamat vagy már nem?» Azután valamikor megjött *ok-ok-ok*. «Rögtön jönnek a fiaid.» Tizenkét galamb jött. Az asszonynak mondotta: «A melyik a tiéd, válaszd ki.» Az asszony nézte, nézte, az egyikről (tkp. egyiket) mondotta: «talán ez az», a másikról mondotta: «talán ez az». *ok-ok-ok* mondja az asszonynak: «Gyere három év mulva, ha most nem tudtad (nem ismerted meg).»

Egyszer megint kezdett három év elmúlni. Az asszony nagyon erősen imádkozik; utolsó kopékáit leteszi a templomban istennek, hadd lássa meg a fiát. Egyszer letelt a három év. Az asszony a sírra ment. Az asszony elkezdett sírni: «Jaj, jaj, jaj, meglátom-e fiamat, vagy már nem?» Azután *ok-ok-ok* odajön. «Rögtön — mondja — jönnek a fiaid (fiúk).» Nézi, tizenkét lúd jön. Az asszony megint mondja az egyik lúdról «talán ez az», a másikról mondja «talán ez az». Megint nem tudja. «Gyere megint — mondja — három év mulva. Ha azután akkor sem tudod, nem látod meg a fiadat.»

Azután megint kezdett három év eltelni. Egyszer az asszony elmegy a templom mellett. A templom mellett szürke ló áll. A szürke ló így szól: «Anyám, holnap jobb kéz felől a hatodik ló leszek.» [Ezt] jelentette (mondotta) az anyának. Az anya felvidult (tkp. az anyának vígabb lett). Másnap el is ment az anya a sírra. Azután el is kezdett sírni: «jaj, jaj, jaj». *ok-ok-ok* odajött. «Nézd csak, rögtön jönnek a fiaid», mondja. Nézi, tizenkét ló jön. A lovak mind egymás mellé (sorba) állottak. Az asszony jobb kéz felől megolvasta a hatodik lovat. Az asszony megolvasta a hatodik lovat és így szól: «Ez az.» Megfogta a ló kantárszárát (belefogódzott a kantárszárába) és elvitte. *ok-ok-ok* így szólt: «Ne bízzátok el túlságosan magatokat (ne emelkedetek fel nagyon túlságosan).» Egyszer a sír is elmaradt [mögöttük]. A ló kitepte magát az asszony kezéből (az asszonytól). Azután meghengeredett az oldalán. Tizennyolcz éves legény lett. Azután így szól: «Anyám, ezután fogunk [csak] élni.»

Egyszer azután vásár [volt]. «Én majd — mondja — lóvá változom át, te pedig adj el, anyám. A kantárszárát ne add oda; ha odaadod a kantárszárát, én el fogok veszni.» Egyszer volt is vásár. Ő nagyon szép szürke lóvá változott át. Az anya levitte (leveztette) eladni. Hozzá szólnak: «Sokat kérsz-e?» A csikó nagyon játszik az asszony körül. Az asszony így szól: «Ötszáz rubelt kérek. A kantárszárát nem adom oda. Nekem még két lovam van eladni[való].» Azután vette a kantárszárát és az asszony odaadta a csikót. Az asszony haza ment. Az istállóban zaj hallatszott: a fia volt. Az istállóban meghengeredett és megint ember lett. A kinek eladta [az asszony], annál a ló eltűnt. Semerre nem ment ki, és [mégis] eltűnt.

Azután megint másodszer [volt] vásár. A fiú megint szól: «Én majd pejlóvá változom át és adj el megint.» Ő megint eladta ötszázért a kereskedőnek és visszament haza. A kantárszárát megint nem adta oda. Azután megint haza ment. Megint zaj hallatszott az istállóban. Az asszony így szól: «Megint jön már a fiam.» A fiú így szól: «Eladtál? Nekünk most ezer rubel pénzünk van. Azután jól fogunk most élni. Még egyszer adj el engem. Akkor azután megnősülök. Innen [értsd: a faluból] Annát veszem el.»

Egyszer azután harmadszor jön vásár [ideje]. Anyjának mondja a fiú: «Nagyon szomorú vagyok. Ne add oda megint (most se) a kantárszárát.» Megint lóvá változott át. A vásárra vitte az anya eladni. Odajöttek a kereskedők; a ló árát kérdezik. Ő azt mondja: «500 rubel.» A kereskedők beszélnek [egymással]: «Ettől — mondják — mi már vettünk lovat.» Egy nagyon kicsike, piros-öves ember jön. Odajött és kérdezte: «Drága-e a lovad?» Az asszony mondta: «500 rubel.» — «Adok is ötszázat.» Az asszony így szól: «A kantárszárát azonban nem adom oda.» Az ember leolvasta a pénzt és szól: «Hogyne adnád (adod)?» A lovat a kantárszárral elvitte. A fiú megtiltotta, hogy odaadja a kantárszárral együtt. Az asszony ott elájult és elesett. A parasztok az asszonyt haza vitték. Azután valamikor az asszony magához tért. A fia nem jött meg. Azután nagyon erősen kezdett istenhez imádkozni, hátha megkerül a fia.

Az az *ok-ok-ok* elvitte a lovat. Egyszer az asszony megint a templom mellett megy el. A leendő menyasszony az asszony

előtt megy. Egy szürke ló áll ott a templom mellett. Az a ló így szól: «Anna, vedd le a kantárszáramat.» Anna fogja és a kantárszárat le is veszi a fejről. A ló elkezd futni. *ok-ok-ok* a templomban volt. *ok-ok-ok* észreveszi, hogy a lovat szabadon eresztették. Akkor nosza futott utána. Egyszer utól is kezdi érní. A szürke ló átváltozik kutyává. *ok-ok-ok* farkassá változik át. Újra kezdte *ok-ok-ok* a kutyát utólérni. Akkor az a kutya meghengeredik és lúddá lesz. *ok-ok-ok* meghengeredik [és átalakul] sassá. Mindig a nyomában van (utóléri). Tenger jön. A lúd átváltozik sérincezzé. *ok-ok-ok* csukává változik át. Valamilyen czári palotával szemben egy szolgáló ruhát mos. A sérincz beugrik a ruhába (ruha közé) és aranygyűrűvé változik át. A csuka nagyon gyorsan utána veti magát, de a sérincz nem kerül meg. A szolgáló megijed a csukától. Fogja a ruhát és haza megy. A czárnak kezdi elmondani: «Énrám — mondja — egy nagyon nagy csuka vetette magát.» A ruhát kezdi teregetni (aggatni). A gyűrűt megtalálja (a gyűrű megkerül) a ruhában (ruha közt). Kezdi a czárnak elmondani: «Nézd csak, mit hozott nekem a csuka.» A czár mondja: «Jól van, vedd és húzd az ujjadra (dugd az ujjadra).»

Egyszer azután [az] az ember is oda jön. Az ember kérdezi: «A ti lányotoknak gyűrűt találtak és a mit ti kértek, azt meg is adom.» A leánytól kéri a gyűrűt. A leány nem adja oda a gyűrűt. Akkor nagyon erősen kezdik kérni. A leány megharagszik és a padlóra dobja a gyűrűt. A gyűrű darabokra törik. A gyűrű fele a leány czipőjének egy hasadékába megy bele. Az ember átváltozik kakassá. Mind felesipegeti a gyűrűdarabokat a padlóról. Azután így szól: «A kit akartam, azt meg is ettem.» A czipő hasadékából a fél gyűrű kijön, meghengeredik és ölyvvé lesz. A kakast meg is öli az ölyv. Az ölyv meghengeredik és ifjúvá lesz. A czár megijed. A czárnak mondja: «Íme, mondja, én hogyan éltem», elmondja. Akkor a czár így szól: «Én odaadom a lányomat, vedd el.» — «Én nem veszem el. Én szegény lánynak ígértem, hogy elveszem, a szegény lányt veszem el.» Eszik, iszik és haza indul és azután megnősül. Most azután nagyon jól élnek.

Jegyzetek: Ezt a mesét közlöm, A. A. CZEMBER, egy Маджа falvából (40 versztnyire Usztsziszolszktól, a Vicsegda közelében) való legény elbeszélése alapján írta le magának:

gu vile 'на могилу' | *remesle* < orosz *ремесло* | *berddžas* 'заплачеть' | *addžila og ħin* 'увиджу нѣтъ ужъ'.

pijanid 'сыновья' | *etjes šuue*: «*taje-ke*», *medes šuue*: «*taje-ke*» одного скажетъ: «этотъ можетъ быть», другого скажетъ: «этотъ можетъ быть».

kujim vo kolni kutis 'три года стали проходить' | *med addžilas* 'пусть увидитъ' | *tiri* 'исполнились' | *taje-ke-a vaju taje-ka-a* 'этотъ, кажется'.

tamid, babaid 'аз аныа', *guid* 'а сир' stb. második személyű determinatio | *serei vev* 'сѣрая лошадь' | *mami raddžik loii* 'матери веселье стало' (szó szerint: 'az anyának vigabb, örvendesebb lett') | *ortšen* 'рядомъ, бокъ о бокъ; sorban, egymás mellett' ('oldal oldal mellett') | *povodas kuttšišis* 'взяла за поводья' | *en zev vivoti vile kaje* 'не поднимайтесь очень высоко (не гордитесь)' | *ne tšišitšis* 'отдернулаесь' | *turiltšis* 'покатилась, перевернулаесь'.

peritšiša 'едлаюсь' | *dom* 'узда' | *tšelkevei* < orosz *пѣлковый 'ezüstrübel'* (tkr. 'egész') | *meiam pe ješše kik vev-na em vuzavni* 'у меня еще двѣ лошади есть продать' | *karta* 'хлѣвъ, скотный дворъ, закрытое помѣщение для скота и лошадей; istálló; az a földött hely, a hol a szarvasmarhát és a lovat tartják'; *karta-viv* 'соломенная настилка въ хлѣву, полъ въ скотномъ дворѣ; az istállónak szalmával behintett padlója; a ráhintett szalmaréteg'; *vev karta vilin vaju vev kartain* 'лошадь въ конюшнѣ' | *grun-gran, grun-gran* 'шумъ, стукъ'.

medis 'другой разъ' | *tšišitša* < orosz *тысяча 'ezer'* | *tás-pe a n n a es vaja* 'отсюда Анну возьму'.

zev loii šog 'очень стало грустно, печально' | *kušak* < orosz *кушакъ 'öv'* | *dade* < orosz *дядя* (обращение не съ родственникомъ, а съ постороннимъ; nem rokonsági név, hanem idegennek megszólítása: 'bácsi, ember') | *dom-povodte pe ved og šet* 'узду-то вѣдь не дамъ' | *kis-pe on šet* 'какъ не дамъ' | *ez tšekvi domnad šetni* 'не велѣлъ съ уздой отдавать' | *jeimis* 'одурѣла, потеряла сознание' | *palalis* 'очнулаесь' | *gaške pi šure* 'можетъ быть сынъ найдется'.

nevesta-pu 'будущая невѣста' | *tune baba vodž vilas* 'идеть впереди бабы' | *domes ledž* 'узду сними' | *davaļ vetšini* 'давай гнаться' | *tsarskeļ dvoretš vestin sluga miškale keluļ* 'противъ царскаго дворца прислуга полощеть бѣлье' | *keluļ piñad* 'въ бѣлье' | *ziređlas* 'погонится'.

bašmak-kostas 'въ щель башмака; а czipő basadékába' | *vartas* 'ударяетъ до смерти' | *me geles kesjšiši, geles-pe i vaju* 'я бѣдную общался (взять), бѣдную и возьму'.

FOKOS DÁVID.